
Mokslo taikomieji tyrimai: Lietuvos kolegijų patirties analizė

Dr. Gintautė Žibėnienė

Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmų
asociacija, Vilniaus kolegija

Pranešimo tezės

- Mokslo taikomųjų tyrimų samprata.
- Mokslo taikomųjų tyrimų būklės vertinimas kolegijų požiūriu, remiantis atliekama savianalize.
- Mokslo taikomųjų tyrimų būklės ekspertinio įvertinimo Lietuvos kolegijose analizė.

Pranešimo tikslas –

apibendrinti Lietuvos kolegijų patirtį mokslo taikomųjų tyrimų srityje.

Taikyti tyrimo metodai – mokslinės literatūros, teisės aktų analizė, ekspertinis vertinimas (kolegijų savianalizės ir išorinio vertinimo ataskaitų).

Tyrimas apima - 27 Lietuvos kolegijas.

Mokslo taikomųjų tyrimų samprata

- B. Bitinas (1998) teigia, kad mokslo taikomojo tyrimo tikslas – išaiškinti žmonijos sukurtos materialinės bei dvasinės kultūros funkcionavimą, kai nagrinėjama visuomenei aktuali problema. Rezultatą sudaro išvados pagrįstos teorija.
- Šie tyrimai dažniausiai skirti atsakyti į kylančius klausimus, arba siekiama išspręsti problemą ar patikrinti hipotezę.

Remiantis Mokslo ir studijų institucijų mokslinės produkcijos formaliojo vertinimo metodika (2005)

- **Taikomasis mokslo darbas** – pagalbinis darbas, skirtas mokslo auditorijai. Įskaitomi tokie taikomieji mokslo darbai: mokslo žodynai, mokslo žinynai, mokslo enciklopedijos, mokslinės bibliografijos, mokslo atlasai, mokslo katalogai, moksliniai paminklų sąvadai, moksliniai teisės aktų komentarai, mokslinė literatūros ir meno kritika.
- Neįskaitomos mokslo projektų ataskaitos, vadovėliai, mokslo populiarinimo darbai.
- **Fundamentinis mokslo darbas** – mokslo krypties ar šakos tyrimų rezultatus sintetinantis mokslo darbas, šaltiniotyras, leksikografijos tyrinėjimas, turintys išskirtinės reikšmės tos mokslo krypties ar šakos tolesnei raidai.

Remiantis LR mokslo ir studijų įstatymo projektu (www.smm.lt)

Taikomieji moksliniai tyrimai – moksliniai tyrimai pirmiausiai skiriami specifiniams praktiniams tikslams pasiekti arba uždaviniams spręsti.

Fundamentiniai moksliniai tyrimai – moksliniai tyrimai, atliekami visų pirma reiškinių esmei ir stebimai tikrovei pažinti, tuo metu neturint tikslo konkrečiai panaudoti gautus rezultatus.

Mokslo taikomųjų tyrimų būklės vertinimas kolegijų požiūriu, remiantis atliekama savianalize

Apžvelgta remiantis šiais aspektais:

- Stiprybės
- Silpnybės
- Galimybės
- Grėsmės

Stiprybės - tik labai nedaug kolegijų įvardija stiprybes susijusias su mokslo taikomaisiais tyrimais. Tik pavienės nurodo, kad išskirtos aiškios mokslo taikomųjų tyrimų kryptys, gausėja atliekamų tyrimų, daugiau organizuoja konferencijų.

Galimybės – vos kelios kolegijos numato galimybes mokslo taikomosios veiklos plėtojimui.

Grėsmės įžvelgia taip pat vos kelios, nurodydamos, kad mokslo taikomųjų tyrimų srities plėtotę apsunkins nepakankama dėstytojų mokslinė kompetencija.

Kolegijų išskirtos silpnybės

- Nepakankamas mokslo taikomosios veiklos rezultatų publikavimas ir rezultatų sklaida
- Nepakankama pedagoginio personalo kompetencija mokslinių tyrimų srityje
- Nenumatytas ilgalaikės mokslo taikomosios veiklos planavimas
- Nepakankamas mokslo taikomosios veiklos koordinavimas,
- Pasyvumas mokslo taikomosios veiklos srityje
- Nepakankama mokslo taikomųjų tyrimų atlikimo kokybė
- Taikomojo pobūdžio tyrimo užsakymų stoka
- Neplėtojami fundamentiniai moksliniai tyrimai, nepakankamai įtraukti studentai

Mokslo taikomųjų tyrimų būklės ekspertinio įvertinimo Lietuvos kolegijose analizė

- Remtasi kolegijų išorinio įvertinimo ataskaitomis (vadinamomis KOLEGIJOS VEIKLOS VERTINIMO IŠVADA) ypač Mokslo taikomieji tyrimai ir ryšiai su partneriais Lietuvoje veiklos srities išskirtomis stiprybėmis ir silpnybėmis.

Mokslo taikomųjų tyrimų stiprybės (1)

- Plečiamas bendradarbiavimas su kitomis Lietuvos mokslo ir studijų institucijomis (pvz. pasirašytos sutartys, organizuojami bendri renginiai, konferencijos, tyrimai)
- Moksliniai taikomieji tyrimai orientuoti į regiono poreikius.
- Kolegijoje nustatytos prioritetinės mokslo taikomųjų tyrimų kryptys.
- Įsteigti centrai, skyriai mokslo taikomiesiems tyrimams.
- Mokslo taikomųjų tyrimų rezultatai turi praktinę reikšmę.

Mokslo taikomųjų tyrimų stiprybės (2)

- Mokslo taikomieji tyrimai organizuojami efektyviau, nei reorganizuojant aukštesniąsias mokyklas į kolegijas.
- Mokslo taikomieji tyrimai organizuojami vadovaujantis Mokslo taikomosios ir konsultacinės veiklos planu.
- Mokslo taikomieji tyrimai vykdomi sistemingai, planingai.
- Bendraujama su užsienio aukštosiomis mokyklomis mokslo taikomųjų tyrimų srityje.
- Kolegija turi patvirtintą mokslo taikomųjų tyrimų planą.

Mokslo taikomųjų tyrimų silpnybės (1)

- Kolegijos padaliniai, dėstytojai netolygiai dalyvauja mokslinių tyrimų veikloje.
- Vykdomi nepakankamai reikšmingi regionui taikomieji tyrimai.
- Atliekami tyrimai yra epizodiniai, trumpalaikiai, daugiau įmonės lygmens.
- Nepakankamas mokslo taikomųjų tyrimų ir sistemingumas.
- Tyrimų rezultatai per retai skelbiami ir publikuojami pripažintuose šalies leidiniuose.

Mokslo taikomųjų tyrimų silpnybės (2)

- Kolegijos dėstytojai negali teisingai nustatyti kada yra mokslo taikomosios veiklos objektas, o kada ne.
- Mokslo taikomųjų tyrimų kryptys nesuderintos su verslo šakų aplinka.
- Kolegija visiškai neturi SKVC kriterijus atitinkančius mokslo tyrimų ir eksperimentinės veiklos rezultatų (bet sritis įvertinta teigiamai)

Mokslo taikomųjų tyrimų silpnybės (3)

- Mokslo taikomieji tyrimai yra nedidelės apimties.
- Mokslo taikomuosius tyrimus dažniausiai inicijuoja tik atskiri dėstytojai pagal asmeninius interesus.
- Mažai pasinaudojama ES struktūrinių fondų galimybėmis.
- Neparengta, nekokybiškai parengta mokslo taikomųjų tyrimų plėtros strategija.

Mokslo taikomųjų tyrimų silpnybės (4)

- Mokslo taikomųjų tyrimų rezultatai per mažai skelbiami tarptautiniuose, pripažintuose užsienio šalių mokslo leidiniuose
- Nepakankama dėstytojų ir studentų veikla mokslo taikomųjų tyrimų srityje.

Labai dažnos metodinė pastabėlės dėl mokslo taikomojo tyrimo atlikimo

Nepakankama mokslo taikomojo tyrimo organizavimo kokybė

- Taikomasis tyrimas turi būti numatomas kaip bus organizuojamas. Tyrimo organizavimo žingsnių gali būti įvairių. Visais atvejais svarbiausia atlikti kelis pagrindinius veiksmus:
- numatyti **metodinį** tyrimo pagrindą, tai yra numatyti tyrimo tikslą, uždavinius, objektą, problemą, hipotezę, tyrimo būdus ir tyrimo kintamuosius bei suplanuoti taikomojo tyrimo eigą;
- atlikti tyrimą;
- išanalizuoti ir apibendrinti tyrimo rezultatus;
- parengti tyrimo ataskaitą.

Nepakankama imtis

- Ar galima apibrėžti kas yra patikima imtis?
- Imties patikimumas priklauso nuo stebėjimo vienetų skaičiaus (imties tūrio).
- Mokslinėje literatūroje nevieningai sutariama kokie stebėjimo vienetų skaičiai leidžia pretenduoti į patikimą imtį.
- Mokslinėje literatūroje nurodoma, kad atsitiktinė imtis patikima, kai stebėjimo vienetų skaičius svyruoja nuo 300 iki 1000.
- Tačiau B. Bitinas (2006) teigia, kad atsižvelgiant į išorines aplinkybes, gali būti laikoma patikima, net kelių dešimčių stebėjimo vienetų tūrio imtis

-
- Mokslo taikomųjų tyrimų stiprybės
 - Mokslo taikomoji veikla planuojama atsižvelgiant į kolegijos regiono poreikius ir kolegijos vidines reikmes.
 - Mokslo taikomųjų tyrimų silpnybės
 - Mokslo taikomieji tyrimai teikia naudingumą kolegijai, orientuoti į kolegijos veiklos tobulinimo aspektus.

-
- Mokslo taikomųjų tyrimų stiprybės
 - Organizuojamos mokslinės praktinės konferencijos, išleidžiama konferencijos medžiaga.
 - Mokslo taikomųjų tyrimų silpnybės
 - Kolegija pati organizuoja konferencijas ir leidžia mokslinių taikomųjų tyrimų žurnalą.

-
- Mokslo taikomųjų tyrimų stiprybės
 - Vienose kolegijose bet kokie už užsakomuosius taikomuosius tyrimus uždirbami pinigai įvardijami kaip stiprybė.
 - Mokslo taikomųjų tyrimų silpnybės
 - Kitose kolegijose per metus sumažėjusios lėšos pvz. 40 tūkstančių jau įvardijama kaip silpnybė.

- Mokslo taikomųjų tyrimų stiprybės
- Tyrimų įtaka studijų programos rengti ir tobulinti yra akivaizdi.
- Parengti magistro darbai, orientuoti į studijų programų tobulinimo procesą arba vietos poreikius, formuoja Kolegijos, kaip tyrimų organizatorės įvaizdį. ???

- Mokslo taikomųjų tyrimų silpnybės
- Tyrimai orientuoti studijų programų pagrindimą.

- Mokslo taikomųjų tyrimų stiprybės
- Iš mokslo ir studijų institucijų mokslinės produkcijos formaliojo vertinimo metodikos (www.skvc.lt)
- **Taikomasis mokslo darbas** – pagalbinis darbas, skirtas mokslo auditorijai. Įskaitomi tokie taikomieji mokslo darbai: mokslo žodynai, mokslo žinynai, mokslo enciklopedijos, mokslinės bibliografijos, mokslo atlasai, mokslo katalogai, moksliniai paminklų sąvadai, moksliniai teisės aktų komentarai, mokslinė literatūros ir meno kritika.
Neįskaitomos mokslo projektų ataskaitos, vadovėliai, mokslo populiarinimo darbai.
- Mokslo taikomųjų tyrimų silpnybės
- Mažai rašoma mokslo populiarinimo darbų, vadovėlių.

-
- Mokslo taikomųjų tyrimų stiprybės
 - Mokslo taikomųjų tyrimų silpnybės
 - Mokslinė taikomoji veikla planuojama ir sistemingai plėtojama, atsižvelgiant į regiono ir socialinių partnerių poreikius, siekiant mokslo taikomosios veiklos ir studijų vienovės.
 - **Pagrindimas** - sistemingai keliamas personalo mokslinė kvalifikacija: dalyvaujama seminaruose
-

Išvados (1)

- Mokslo taikomųjų tyrimų plėtotę Lietuvos kolegijose apsunkina vidiniai ir išoriniai veiksniai.
- Nepalankūs išoriniai veiksniai – teisės aktai, skirtinga, net prieštaringa išorinių vertintojų samprata mokslo taikomųjų tyrimų srityje, neaiškūs, per nelyg universalūs mokslo taikomosios veiklos vertinimo metodiniai nurodymai, reikalavimai ir vertinimo subjektyvumas.
- Nepalankūs vidiniai veiksniai – trūksta kolegijose dėstytojų turinčių žinių ir patirtį mokslo taikomųjų tyrimų srityje, dėstytojams nesudaromos palankios sąlygos įgyti reikiamas žinias ir gebėjimus, skirtinga, o kartais ir klaidinga mokslo taikomojo tyrimo samprata.

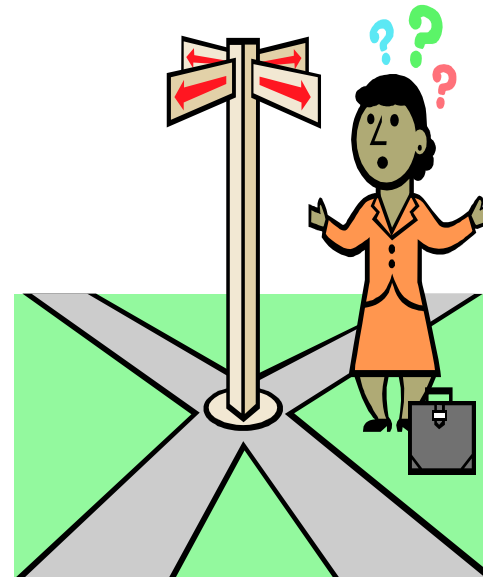
Išvados (2)

- Nepakankamai kokybiškai parenti teisės aktai, mokslinės produkcijos vertinimo metodika apsunkina mokslo taikomųjų tyrimų srities objektyvų įvertinimą.
- Teisės aktuose ir visuomenėje nurodomas kolegijos ir universiteto skirtingumas, o reikalavimų mokslo taikomųjų tyrimų srityje panašumas sudaro prielaidas manyti apie gresiančią aukštojo mokslo jaunos binarinės sistemos transformaciją į unifikuotą aukštojo mokslo sistemą.

Problemos

- Neaiški mokslo taikomojo tyrimo samprata teisės aktuose.

Problemos

- Skirtinga mokslo taikomojo tyrimo samprata tarp kolegijų, ekspertų ir vertinimą formuojančios institucijos atstovų.
- Skirtingi ar net prieštaringi išorinių vertintojų įvertinimai ir sampratos.
- Valstybiniu lygmeniu nesudaromos sąlygos kolegijos dėstytojų mokslo taikomajai veiklai.

Rekomendacijos

1. **Valstybiniu lygiu susitarti ir aiškiai apibrėžti mokslo taikomojo tyrimo kolegijoje sampratą.**
2. **Koreguoti mokslo ir studijų mokslinės produkcijos formaliojo vertinimo metodiką.**
3. **Didesnį dėmesį skirti išorinių vertintojų atrankai ir jų parengimui dalyvauti kokybės vertinimo procese.**
4. **Koreguoti teisės aktus, sudarant palankesnes sąlygas kolegijos pedagogams plėtoti mokslo taikomąją veiklą.**

AČIŪ UŽ
DĖMESĮ

